Herodes, klanění mudrců a útěk do Egypta

Původ materiálu
Herodes, klanění mu
Pořadí v lekci
19

Téma

Kterého krále o Vánocích máme najít a přijmout za svého? Heroda? Ježíše? Každý si může vybrat! Mudrci tehdy našli a vybrali toho pravého. Krále, který přináší pokoj a radost.

Cíle

- Děti uslyší příběh o narozeném králi, kterého je dobré hledat, protože právě on vzbuzuje radost.
- Děti si připomenou známý příběh pomocí hry (a divadla) a učí se myslet na nešťastné.
- Děti uvažují nad radostí a pokojem ve vánočním příběhu a ve vlastním životě.

Pro učitele

Hned od začátku je Ježíšův život doslova bojem o holý život. To jsou (také) biblické Vánoce. Nejen předávání darů, hold mudrců, nebeské chorály a na zemi pokoj mezi lidmi. Narodil se Spasitel, ale on se narodil do tohoto světa, světa zmítaného boji a rozepřemi, úskoky a pronásledováními. Přišel do světa, který tolik potřebuje spásu. Ale ta se neodehraje na lusknutí prstů. A tak narozeného Ježíše čeká útěk a boj o holý život. Na poslední chvíli. A jeho — dalo by se říci — spolukřtěnci mezitím pomřou. Tentokrát oni za něj, příště to bude možná naopak.

Ty dvě roviny do Matoušova příběhu patří. Ten improvizovaný porod kdesi do žlabu či do jeslí. A ta politika spojená s narozením nového krále. Obojí se protne, když mudrci od východu dojdou trochu omylem do Jeruzaléma. A tím i do toho chlívku nechtějíce dotáhnou politiku a dlouhé prsty páně krále Heroda a smrt. A i když sami odejdou, vyhnou se Jeruzalému, vrátí se do své země jinou cestou, stanou se z nich jiní lidé, král Herodes zůstává stejný.

Ale naštěstí, v tom příběhu má své slovo i Bůh. Nejprve pošle mudrce přímo domů a pak promluví do snu Josefovi, a tím i do života. Běž do Egypta. Emigruj tam, jinak to nejde. Takhle drsně někdy vede Boží hlas. Ale takhle to v životě víry chodívalo a chodívá. Boží hlas povolal a člověk šel a často to byl skoro útěk, prchání, jinam, než by rozum radil a kam by to bylo

pohodlnější.

Matouš ale dál vypráví jakoby po dvou liniích. Jedné ubohé, kdy tři zoufalí lidé, považte, že to bylo nedlouho po porodu, musí rychle uprchnout. Ale zároveň Matouš řekne, že to není jen tak pro nic za nic, že se tím plní proroctví, že to není jen tak normální emigrace. Ale tím se zase nic nemění na tom, že to bylo trápení a pot a slzy a veliká nejistota… I to jsou Vánoce.

Biblický text

Mt 2,1–23

Poznámky k příběhu

Příběh je relativně komplikovaný, vystupuje, jedná a mluví v něm hned několik postav (mudrci, Marie a Josef, anděl, Herodes, velekněží a zákoníci), odehrává se na nejméně dvou místech (Betlém a Jeruzalém, vlastně i Egypt a východ), a ještě do něj evangelista nechává znít prorocké citáty. Příběh se odehrává paralelně — v Betlémě se narodí Ježíš „za dnů krále Heroda“ a zároveň (už) za hvězdou putuje nejmenovaný počet mudrců od východu. Ti dorazí přes Jeruzalém do Betléma, ovšem tím tam zanesou také „herodovské“ Vánoce, a tím i pronásledování a strach a obavy a teror. A přece dvěma starozákonními citáty dá evangelista Matouš najevo, že se neděje, co by se nečekalo, i přes to všechno se Pánu Bohu ten příběh nevymkne z rukou.

- Ježíš — Matouš si dá záležet na tom, aby Ježíše vykreslil jako nového Mojžíše (nechybí zpráva o narození, pojmenování, vraždění chlapců, pronásledování, útěk a návrat zpět). Také zde mají velkou úlohu varování skrze sny (1,20; 2,12. 13. 19.22), skrze něž do lidského příběhu vstupuje Bůh.
- Mudrci — jsou důležitou postavou příběhu, dokládají, že i pohané mohou nalézt Boha a přijít k Mesiáši, aby mu vzdali chválu. V kontrastu k nim (k zástupcům množiny pohanů) jsou velekněží a zákoníci, kteří představují ty, kdo vědí, kde se Mesiáš má narodit, dozvědí se, že se narodil, ale přitom nikam nejdou. Při setkání s Ježíšem mudrci vzdávají úctu, klaní se mu a předávají dary. Právě jako pohané rozpoznají (často tehdy i dnes lépe než my, tzv. věřící, co už přece víme), že jsou svědky něčeho naprosto nebývalého, co člověka zdaleka přesahuje. Předávají dary — zlato, kadidlo a myrhu — z nichž (jejich počtu) se odvozuje, že byli tři: každý specializovaný na ten svůj poklad. Jejich symbolický výklad je známý (úřad kněžský — kadidlo, zlato — král a myrha — prorocko-obětní), ale ne zcela prokazatelný.
- Herodes — z pohledu historie i evangelijního příběhu zřetelně (všeho)schopný diplomat a politik. Tady je kontrastem vůči Ježíši, tomu králi, který se má narodit. Herodes dostane

strach o funkci, Ježíš vzbuzuje radost. Herodes zůstává sedět na svém, Ježíš pohne lidi k putování — pohany i svou rodinu, která jej zachrání poutí do Egypta.

- Hvězda — podle vykladačů (a naposled Jiřího Mrázka) se nabízí konjunkce Saturna a Jupitera. K níž tehdy opravdu došlo. Spojení či překrytí Jupitera se Saturnem potom znamená vládu, protože Jupiter je vládcem všech a Saturn je zase planetou soboty, Syropalestiny, Židů. „Prostě: přinejmenším bylo možné to vyložit jako velkého židovského krále. Tahle konjunkce tenkrát byla, opakuje se jednou za 800 let, a tenkrát ještě ke všemu byla ve znamení ryb — což je pro židovské astrology znamení eschatologické, protože začínají rok beranem, takže ryby jsou poslední. Takže král posledního času.“ (Jiří Mrázek, výklad Matoušova evangelia)
- Anděl — do vánočního příběhu krom plánu krále Heroda vstupuje posel (v. 13 a 19), který zdůrazňuje, že v Ježíšově příběhu jde od začátku o děj, na kterém záleží samému Bohu.
- Josef — pro evangelistu Matouše vůbec není jen do počtu; právě on adoptoval Ježíše do té abrahámovsko-davidovské tradice, do které sám patří. A tady navíc zachraňuje světu Mesiáše.
- Starozákonní proroctví — Matouš jimi pozdvihne toto dění do velkých starozákonních souvislostí. Aby nám řekl: ono to vypadá drsně, ale takhle to přece bylo v izraelských dějinách vždycky. A přece se děly věci.

Úskalí textu

Astronomická a až astrologická část příběhu je z pohledu (biblické) víry problematická. Ale tady mudrce přivede k tomu, že se zvednou a vyrazí na cestu. Z příběhu je navíc patrné, že hvězda dovede ukázat dobrým směrem, ale když jde o to skutečně najít Mesiáše, musí nastoupit také Písmo a nakonec, jde-li o život, přijde ke slovu sen, prostředek Božího vnuknutí.

Je asi dobré (alespoň se staršími dětmi) příběh dotáhnout až k vyvraždění neviňátek, kde zarazí Herodova krutost. Ta však může posloužit jako příklad nejen toho, jak většina vládců mnoha dob i míst má podobné sklony, podléhá pokušení moci a snaží se ji za každou cenu udržet, ale také, že i do vánočního příběhu a o Vánocích nemáme zapomenout na ty, kdo trpí pod různými Herody i dnes.

Motivační uvedení do příběhu

Kdo je moudrý a dobrý král? Jak se to pozná?

Snad nejlépe podle toho, co to dělá s těmi, kdo se ocitnou pod jeho vládou, v jeho blízkosti. Horší král pouští hrůzu a lidi se (ho) bojí. Dobrý má lidi rád, dovede je nadchnout a pozvat na cestu, pozvaní mají radost z jeho blízkosti a dovedou přinést i jisté oběti.

Odkazy

Eman, 2009; s. 177–183.

EMAN, 2011; s. 135–142.

Pracovní list Ondřeje Rady z Pozvání na cestu 1.díl, VII — útěk do Egypta a vraždění neviňátek.

Internet

- http://goo.gl/hAZ4q8 — pracovní list Klanění mudrců
- http://goo.gl/2vof8N — pracovní list Vánoce u Matouše
- http://goo.gl/fDANqV — pracovní list Putování za hvězdou
- http://goo.gl/QL31sw — další obrázky a kvízy k Mt 2,1–12
- http://goo.gl/seDysl — další materiály, výklady, obrazy z dějin umění i práce s dětmi
- http://goo.gl/1SNnQl — vánoční hra ve verších, použitá v oddílech pro mladší a pro starší děti (7. scéna — Mudrci u Heroda)

Pro děti

Pro předškolní děti

1. Obrázek různých králů, idolů, vážených postav a lidí (mezi nimi i dítě) — můžeme rozložit na stůl či schovat po místnosti (děti musejí nejprve najít). Potom se obrátíme na děti s otázkou: Jak vypadá dobrý král? Koho byste si vybrali za svého krále?
2. Vzít obrázek s malým dítětem, miminkem — mohlo by být králem? Jakou máte náladu, když vidíte takové miminko? Máte radost, usmějete se? Už jenom proto, že miminko je blízko?
3. Za takovou radostí vyrazili mudrci od východu, do tmy zazářila hvězda a oni si řekli: musíme jít za ní.
4. Kde byste hledali krále? Asi v hlavním městě, že? To si mysleli také ti mudrci, ale v Jeruzalémě narazí jen na krále Heroda, který už žádnou radost necítí ani nevzbuzuje. Šíří kolem sebe jen strach a hrůzu. Chce se udržet na svém trůnu a nic jiného ho nezajímá.
5. Mudrci přesto dorazí až k narozenému králi, ke králi, který vzbuzuje a bude vzbuzovat radost, život nasměrovaný k Bohu a k pokoji. Předají mu své dary, mají radost, že jejich cesta vedla k dobrému cíli, k setkání.
6.).

Pro mladší děti

1. Po místnosti schovat buď obrázky s jednotlivými sentencemi příběhu, nebo samotné části textu příběhu (hvězda — putování mágů — Jeruzalém — slovo proroka — Herodův požadavek — druhá hvězda — nalezení dítěte — předání darů — návrat zpět — útěk do Egypta). Činnost na hledání toho podstatného a důležitého. Nebo hru modifikovat — hvězda jako nápověda, blízko ní rozstříhaný biblický text, v němž se mluví o Betlému… Děti složí, a tak se dostanou k narozenému králi.
2. Děti se mohou pokusit sentence příběhu seřadit. Spolu s nimi správně seřazený příběh převyprávíme.
3. Pokud dojdeme až k vraždění neviňátek, poukážeme na to, že i takové jsou biblické Vánoce. Docela drsné. Víte o někom, kdo bude letos také takové mít? Je možné takové lidi napsat či namalovat a donést k Ježíši — betlém, jesličky, stromek.
4. Rekapitulace příběhu — formou přehrání divadla (viz níže), samotné divadlo můžeme použít jako ony sentence příběhu — najít, seřadit, rozdělit jako role a na závěr přehrát.

Pro starší děti

1. Co se píše na vánoční pohlednice? Šťastné a veselé?! Požehnané svátky?! Pokojné prožití svátků…?! Jak to zařídit, aby svátky byly šťastné a veselé a požehnané a pokojné? Jak na to? Máte nějaký návod?
2. Evangelista o tom vypráví příběh — můžeme rozdat papíry s evangelijním příběhem a zkusit vyznačit barvami — co je dobrý vánoční příběh, co ne, co jsou ježíšovské Vánoce a co ne. Co působí dobrý král a co ten horší. Jak to vychází — půl na půl. Kdo má navrch?
3. Podle líčení evangelisty Matouše je zřetelné, že navrch má paradoxně to dítě, ten narozený, bezbranný betlémský král. Plní se při něm Písma, naplňuje lidi kolem sebe pokojem a radostí, probouzí v nich to lepší. Vede k životu, i když to občas musí jít oklikou, která ale má smysl.
4. Zlé herodovské vánoce s vražděním bezbranných. Znáte takové případy z lidských dějin? Čeho jsou vládcové schopni, když jim někdo třeba jen zdánlivě usiluje o trůn.
5. Zopakování příběhu formou vánoční hry.

Převyprávění (část hry Davida Balcara Vánoční hra ve verších)

Text (viz Odkazy) rozmnožte, nechte děti potichu přečíst a vyznačit svou roli, je možné se trochu nalíčit barvami na tvář, vyrobit korunu, zabalit dárek…

Liturgie

Písně

Svítá: 354 — Už proroctví Daniele; 339 — Tomu kdo pro žal hlavu věší; 374 — Vítr se ztiší; 133 — Vánoční

Evangelický zpěvník: 72 — Své, Bože, soudy dávej králi (sloky 1–2 a 4–5); 306 — Když se Pán Ježíš narodil

Haleluja amen: 93 — Když na světě smutno bylo

Biblický text k zapamatování

Bože, předej své soudy králi a svou spravedlnost královskému synu, aby obhajoval tvůj lid spravedlivě a tvé ponížené podle práva. (Ž 72,1–2)

Modlitba

Pane Ježíši Kriste, děkujeme za to, že nemáme na výběr jen mezi pozemskými králi, ale že se do našeho dění a putování přidáváš také ty. Děkujeme za to, že k nám přicházíš a my z toho smíme mít radost. Modlíme se za děti bez domova, za rodiny vydané napospas bezpráví. I jim dopřej čas radosti a pokoje. Amen.

Katechetické cykly
Církevní rok
Biblický odkaz (kat)
Matouš 2,1–23